

U S T A W A

z dnia ...

**o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych
ustaw¹⁾**

Art. 1. W ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 i 1160) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 4 po pkt 20 dodaje się pkt 20a w brzmieniu:
„20a) społeczności szkolnej – należy przez to rozumieć łącznie osoby, o których mowa w pkt 18–20, dyrektora niebędącego nauczycielem, o którym mowa w art. 62 ust. 2, oraz osoby zatrudnione na podstawie art. 15 ust. 2 i 5–6a;”;
- 2) w art. 42 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Przez niespełnienie obowiązku, o którym mowa w art. 31 ust. 4, obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki należy rozumieć:
 - 1) nieusprawiedliwioną nieobecność w jednym miesiącu na co najmniej 50%:
 - a) dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne lub placówce,
 - b) zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki w sposób określony w art. 36 ust. 9 pkt 2 i w przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 16, albo
 - 2) nieusprawiedliwioną nieobecność w roku szkolnym na co najmniej 25%:
 - a) dni zajęć w przedszkolu, oddziale przedszkolnym w szkole podstawowej, innej formie wychowania przedszkolnego, szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej realizującej kształcenie ogólne lub placówce,
 - b) zajęć w przypadku spełniania obowiązku nauki w sposób określony w art. 36 ust. 9 pkt 2 i w przepisach wydanych na podstawie art. 36 ust. 16.”;

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich, ustawę z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka, ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej i ustawę z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich.

3) po rozdziale 2 dodaje się rozdział 2a w brzmieniu:

„Rozdział 2a

Prawa, wolności i obowiązki uczniowskie oraz organy ochrony praw i wolności
uczniowskich

Art. 42a. 1. Uczeń w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma prawo w szczególności do:

- 1) poszanowania jego godności oraz praw i wolności z niej wynikających;
- 2) równego traktowania z innymi uczniami;
- 3) nauczania i wychowania opartych o metody uznane przez współczesne nauki pedagogiczne;
- 4) poszanowania jego prywatności, w tym do:
 - a) ochrony wizerunku; zgoda, o której mowa w art. 7 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), jest wyrażana w formie pisemnej przez ucznia, a w przypadku ucznia, który nie ukończył 16. roku życia – przez jego rodziców,
 - b) zachowania w poufności dotyczących go informacji, o których mowa w art. 30a ust. 2, chyba że zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 30a ust. 3;
- 5) posiadania na terenie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, przedmiotów osobistych przy sobie lub przechowywania tych przedmiotów w miejscu do tego przeznaczonym, w sposób określony w statucie tej szkoły lub placówki; przedmioty osobiste nie mogą być odebrane uczniowi, z wyjątkiem przedmiotów, których posiadanie:
 - a) zagraża bezpieczeństwu ucznia lub innych osób przebywających w tej szkole lub placówce lub które naruszają zasady bezpieczeństwa obowiązujące w tej szkole lub placówce,
 - b) narusza przepisy:
 - ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2023 r. poz. 2151),

- ustawy z dnia 9 listopada 1995 r. o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1162 oraz z 2025 r. poz. 427 i 799),
 - ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1939)
- a odebrane przedmioty należy złożyć w miejscu określonym w statucie tej szkoły lub placówki i wydać rodzicowi niepełnoletniego ucznia albo pełnoletniemu uczniowi po zakończeniu zajęć w danym dniu, chyba że posiadanie tych przedmiotów jest zabronione na podstawie odrębnych przepisów;
- 6) kształtowania własnego stroju i wyglądu, z uwzględnieniem art. 42b pkt 4 i 5;
 - 7) rozwoju własnych zainteresowań i uzdolnień, w tym do brania udziału w konkursach, olimpiadach i turniejach oraz innych formach współzawodnictwa i prezentacji osiągnięć uczniów;
 - 8) zachowania odpowiednich proporcji między wysiłkiem szkolnym a czasem wolnym i rozwojem własnych zainteresowań, w szczególności w czasie dni wolnych od zajęć dydaktyczno-wychowawczych;
 - 9) uzyskania pomocy materialnej na zasadach określonych w rozdziale 8a ustawy o systemie oświaty;
 - 10) bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz w trakcie zajęć organizowanych przez tę szkołę lub placówkę poza jej terenem;
 - 11) informacji dotyczących procesu nauczania i wychowania, które jest realizowane w szczególności przez:
 - a) publikowanie przez szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, szkoły artystyczne lub placówki, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, objęte obowiązkiem prowadzenia Biuletynu Informacji Publicznej, o którym mowa w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2022 r. poz. 902), w Biuletynie Informacji Publicznej:
 - statutu szkoły lub placówki, w tym w wersji opracowanej jako tekst ujednolicony,
 - uchwał zmieniających statut szkoły lub placówki,
 - projektów uchwał zmieniających statut szkoły lub placówki,

- b) zapewnienie przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową i szkołę artystyczną możliwości zapoznania się z tygodniowym rozkładem zajęć, o którym mowa w art. 110 ust. 4,
 - c) zapewnienie przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową i szkołę artystyczną możliwości zapoznawania się ze szkolnym zestawem programów nauczania, o którym mowa w art. 22a ust. 7 ustawy o systemie oświaty;
- 12) jawnego, sprawiedliwego i umotywowanego oceniania osiągnięć edukacyjnych i zachowania ucznia – w przypadku szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych i szkół artystycznych;
 - 13) kontaktowania się ze szkołą podstawową, szkołą ponadpodstawową, szkołą artystyczną lub placówką, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w dostępny dla niego sposób, określony w statucie tej szkoły lub placówki;
 - 14) angażowania się w życie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym przez zaangażowanie w działalność organów samorządu uczniowskiego lub udział w działalności kulturalnej, w tym wydawniczej, oświatowej, sportowej i rozrywkowej samorządu uczniowskiego;
 - 15) wyboru członków organów samorządu uczniowskiego oraz opiekuna samorządu uczniowskiego zgodnie z art. 85 ust. 3, a także bycia wybranym do organów samorządu uczniowskiego;
 - 16) wyboru członków rady szkoły lub placówki oraz bycia wybranym do rady szkoły lub placówki zgodnie z art. 81 ust. 6;
 - 17) składania skarg i wniosków we wszelkich sprawach związanych z działalnością szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w interesie własnym lub na rzecz innego członka społeczności szkolnej za jego zgodą; uczeń nie może być narażony ze strony organów szkoły lub placówki oraz jej pracowników na jakikolwiek uszczerbek lub zarzut z powodu złożenia skargi lub wniosku, lub z powodu dostarczenia materiału do publikacji o znamionach skargi lub wniosku, jeżeli działał w granicach prawem dozwolonych.

2. Uczniowi w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, przysługuje wolność:

- 1) od wszelkich form przemocy, w tym przemocy psychicznej i cyberprzemocy;

- 2) od dyskryminacji z jakiegokolwiek powodu, w szczególności ze względu na: płeć, wiek, wygląd, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, stan zdrowia, sytuację materialną, przekonania polityczne, pochodzenie etniczne, wyznanie albo jego brak i orientację seksualną;
- 3) sumienia, wyznania i światopoglądu;
- 4) słowa i uzewnętrzniania przekonań.

3. W statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać określone także prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w ust. 1 i 2.

4. Szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna i placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek upowszechniać wśród uczniów wiedzę o prawach, wolnościach i obowiązkach uczniowskich i obywatelskich.

Art. 42b. Uczeń w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, ma obowiązek:

- 1) przestrzegać przepisów prawa regulujących pracę i organizację tej szkoły lub placówki, w szczególności aktów prawa powszechnie obowiązującego, statutu tej szkoły lub placówki i innych wewnętrznych aktów prawnych obowiązujących w tej szkole lub placówce;
- 2) szanować prawa i wolności pozostałych członków społeczności szkolnej oraz innych osób przebywających w tej szkole lub placówce;
- 3) zachowywać się zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi podczas zajęć organizowanych na terenie tej szkoły lub placówki i poza nim, przerw w zajęciach, uroczystości, imprez oraz wyjść grupowych i wycieczek, a także dbać o mienie tej szkoły lub placówki;
- 4) nosić strój zgodny z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, a w przypadku, o którym mowa w art. 100, nosić na terenie tej szkoły lub placówki jednolity strój; noszenie stroju nawołującego do nienawiści lub dyskryminacji innych osób lub sprzecznego z przepisami prawa lub stwarzającego zagrożenie dla bezpieczeństwa innych osób przebywających w tej szkole lub placówce lub samego ucznia jest niedozwolone;
- 5) przestrzegać określonych w statucie tej szkoły lub placówki zasad regulujących strój i wygląd podczas zajęć edukacyjnych wychowania fizycznego, zajęć edukacyjnych odbywających się w warsztatach, laboratoriach i pracowniach szkolnych,

- uroczystości organizowanych przez tę szkołę lub placówkę, uroczystości, w których uczniowie uczestniczą jako przedstawiciele tej szkoły lub placówki, oraz wyjść grupowych i wycieczek szkolnych, zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi oraz koniecznością zapewnienia uczniom bezpiecznych i higienicznych warunków kształcenia, wychowania i opieki;
- 6) przestrzegać określonych w statucie tej szkoły lub placówki warunków wnoszenia na teren tej szkoły lub placówki telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych i korzystania z nich na terenie tej szkoły lub placówki albo zakazu korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych na terenie tej szkoły lub placówki; postanowienia statutu szkoły lub placówki w tym zakresie uwzględniają brak możliwości wprowadzenia zakazu korzystania z telefonów komórkowych i innych urządzeń elektronicznych wobec uczniów, którzy ze względu na chorobę, niepełnosprawność lub inne szczególne potrzeby wymagają korzystania z tych telefonów i urządzeń;
 - 7) zachowywać się wobec członków społeczności szkolnej i innych osób przebywających w tej szkole lub placówce zgodnie z ogólnie przyjętymi normami społecznymi oraz z szacunkiem i poszanowaniem ich godności osobistej;
 - 8) uczęszczać na zajęcia edukacyjne; uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – jego rodzic, usprawiedliwia nieobecność ucznia na zajęciach edukacyjnych, podając jej powód niezawierający informacji nadmiernych i wrażliwych; usprawiedliwienia nieobecności dokonuje się w trybie, terminie i formie określonych w statucie szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
 - 9) przygotowywać się do zajęć edukacyjnych oraz przystępować do form sprawdzania osiągnięć edukacyjnych;
 - 10) szanować prawa autorskie utworów innych osób.

Art. 42c. 1. W ramach procesu wychowawczego i bieżącej pracy z uczniem szkoła podstawowa, szkoła ponadpodstawowa, szkoła artystyczna lub placówka, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może stosować działania wychowawcze służące kształtowaniu postaw i zachowania uczniów zgodnych z ogólnie przyjętymi normami społecznymi, w szczególności:

- 1) uwagi ustne;
- 2) pisemne informacje o zachowaniu;

- 3) zawarcie pisemnego porozumienia z uczniem, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także z jego rodzicami, które ma na celu poprawę zachowania ucznia lub zdobywanych przez niego osiągnięć edukacyjnych (kontrakt wychowawczy);
- 4) nakazanie przeproszenia pokrzywdzonego;
- 5) nakazanie przywrócenia stanu poprzedniego; zakres i sposób przywrócenia stanu poprzedniego jest ustalany z uczniem, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – z jego rodzicami;
- 6) nakazanie wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły lub placówki; w przypadku ucznia niepełnoletniego wykonanie tych prac odbywa się po uzyskaniu zgody rodzica ucznia.

2. W przypadku gdy:

- 1) działania, o których mowa w ust. 1, są niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego albo
- 2) uczeń nie przeprosi pokrzywdzonego zgodnie z ust. 1 pkt 4, nie zostanie przywrócony stan poprzedni zgodnie z ust. 1 pkt 5 lub nie zostanie wyrażona zgoda, o której mowa w ust. 1 pkt 6, a inne działania, o których mowa w ust. 1, są niewystarczające do osiągnięcia celu wychowawczego

– uczeń podlega odpowiedzialności za naruszenie przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w tym za niewypełnianie obowiązków, o których mowa w art. 42b.

3. Karami dla uczniów są:

- 1) upomnienie pisemne;
- 2) nagana pisemna;
- 3) nagana pisemna z ostrzeżeniem, że w razie kolejnego naruszenia przepisów obowiązujących w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mogą zostać wymierzone kary, o których mowa w pkt 4 lub 5;
- 4) w przypadku uczniów objętych obowiązkiem szkolnym, z wyjątkiem objętych obowiązkiem szkolnym uczniów szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne – wystąpienie z wnioskiem do kuratora oświaty o przeniesienie do innej szkoły;

- 5) w przypadku uczniów nieobjętych obowiązkiem szkolnym oraz uczniów szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne objętych obowiązkiem szkolnym – skreślenie z listy uczniów.

4. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 2 lub 3, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, po zasięgnięciu opinii wychowawcy oddziału ucznia i, jeżeli zachodzi taka potrzeba – nauczyciela psychologa, nauczyciela pedagoga lub nauczyciela pedagoga specjalnego, w celu wzmocnienia oddziaływań wychowawczych albo ze względu na rodzaj naruszenia dokonanego przez ucznia, może dodatkowo nałożyć na ucznia środek w postaci ograniczenia możliwości udziału w wydarzeniach kulturalnych, sportowych lub rozrywkowych organizowanych przez tę szkołę lub placówkę lub w których ta szkoła lub placówka bierze udział, jeżeli nie stanowią one realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego, kształcenia w zawodzie szkolnictwa branżowego lub kształcenia w zawodzie szkolnictwa artystycznego. Ograniczenie stosuje się na okres nie dłuższy niż 3 miesiące i nie dłużej niż do zakończenia roku szkolnego.

5. W przypadku nałożenia na ucznia środka, o którym mowa w ust. 4, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, biorąc pod uwagę postawę ucznia i pozytywny wpływ udziału w danym wydarzeniu, o którym mowa w ust. 4, na rozwój psychofizyczny ucznia, jego osiągnięcia edukacyjne lub efektywność procesu wychowawczego, może warunkowo zezwolić na udział ucznia w danym wydarzeniu, o którym mowa w ust. 4, pod warunkiem że uczeń w czasie wymierzania kary związanej z tym środkiem nie był uprzednio karany.

6. Postępowanie w sprawie wymierzenia uczniowi kary wszczyna dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, z własnej inicjatywy lub na wniosek innego członka społeczności szkolnej, jeżeli popełnienie zarzuconego naruszenia jest prawdopodobne, chyba że wystarczające będzie zastosowanie działań, o których mowa w ust. 1. Po wszczęciu postępowania dyrektor ten ma obowiązek poinformować ucznia, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także jego rodziców, o wszczęciu postępowania, możliwych konsekwencjach naruszenia oraz o prawach i obowiązkach ucznia, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – także jego rodziców, w postępowaniu w sprawie wymierzenia

uczniowi kary, w tym o prawie do złożenia wyjaśnień oraz, w przypadku uczniów niepełnoletnich – o prawie do uczestnictwa w postępowaniu rodziców tego ucznia. Informacja ta jest przekazywana w sposób zrozumiały dla ucznia, z uwzględnieniem jego wieku i możliwości poznawczych.

7. Wymierzenie kary przez dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, jest poprzedzone wysłuchaniem wyjaśnień ucznia oraz – jeżeli są – osoby pokrzywdzonej naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, i świadków, a w przypadku zagrożenia wymierzeniem kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 lub 5 – także uzyskaniem zgody rady pedagogicznej i zasięgnięciem opinii samorządu uczniowskiego oraz szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q. W postępowaniu w sprawie wymierzenia kary uczniowi niepełnoletniemu mają prawo uczestniczyć w charakterze strony także jego rodzice. W przypadku gdy świadkiem albo osobą pokrzywdzoną naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, jest uczeń niepełnoletni, rodzice tego ucznia mają prawo udziału w jego wysłuchaniu.

8. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, obiektywnie analizuje wszystkie informacje niezbędne do dokładnego wyjaśnienia stanu faktycznego oraz do załatwienia sprawy, w tym okoliczności obciążające ucznia lub wskazujące na jego korzyść.

9. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, dokonuje swobodnej oceny dowodów zebranych w postępowaniu w sprawie wymierzenia kary uczniowi, z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego.

10. Uczeń jest uważany za niewinnego naruszenia, o którym mowa w ust. 2, aż do momentu, gdy jego wina nie zostanie udowodniona i stwierdzona ostateczną decyzją.

11. Uczeń, przeciwko któremu wszczęto postępowanie w sprawie wymierzenia kary, ma prawo do obrony, a wszelkie niedające się usunąć wątpliwości interpretuje się na jego korzyść.

12. Od decyzji o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 4:

- 1) uczeń, a w przypadku ucznia niepełnoletniego – również jego rodzic,
- 2) osoba pokrzywdzona naruszeniem, o którym mowa w ust. 2, a w przypadku osoby niepełnoletniej – również jej rodzic

– może w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji złożyć, za pośrednictwem dyrektora szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, odwołanie do rady tej szkoły lub placówki, a w przypadku, gdy w szkole lub placówce nie powołano rady szkoły lub placówki – do rady pedagogicznej tej szkoły lub placówki. Do doręczenia decyzji wymienionej w zdaniu pierwszym przepisy ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2024 r. poz. 572 oraz z 2025 r. poz. 769) stosuje się odpowiednio.

13. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku gdy w szkole lub placówce nie działa rada szkoły lub placówki – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki, rozpatruje odwołanie, o którym mowa w ust. 12, w terminie 30 dni od dnia doręczenia tego odwołania. W wyniku rozpatrzenia odwołania rada ta może utrzymać w mocy, zmienić lub uchylić zaskarżoną decyzję w całości lub w części.

14. Rada szkoły lub placówki, do której uczęszcza uczeń, a w przypadku gdy w szkole lub placówce nie działa rada szkoły lub placówki – rada pedagogiczna tej szkoły lub placówki, nie może w wyniku rozpatrzenia odwołania, o którym mowa w ust. 12, wymierzyć kary surowszej niż wymierzona przez dyrektora tej szkoły lub placówki lub środka, o którym mowa w ust. 4, w wymiarze wyższym niż określony w decyzji dyrektora tej szkoły lub placówki. Przepisu nie stosuje się, jeżeli odwołanie złożyła osoba, o której mowa w ust. 12 pkt 2.

15. Decyzja o wymierzeniu kary, o której mowa w ust. 3 pkt 1–3, lub nałożeniu środka, o którym mowa w ust. 4, od której nie wniesiono odwołania zgodnie z ust. 12, oraz decyzja, którą wydano w wyniku rozpatrzenia odwołania zgodnie z ust. 13 i 14, jest ostateczna. Wykonaniu podlegają wyłącznie decyzje ostateczne.

16. W przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 lub 5, odwołanie składa się do organu wyższego stopnia, o którym mowa w art. 51 ust. 1 pkt 4 lit. b, a w przypadku wymierzenia kary, o której mowa w ust. 3 pkt 5, uczniowi szkoły lub placówki artystycznej – do dyrektora specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

17. W przypadku, gdy szkołą lub placówką kieruje osoba, o której mowa w art. 62 ust. 2, kompetencje dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, określone w ust. 4–9 i 12 wykonuje nauczyciel, o którym mowa w art. 62 ust. 3.

18. W przypadku uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego wydane ze względu na niepełnosprawność dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, może dostosować kary, o których mowa w ust. 3, adekwatnie do poziomu rozwoju intelektualnego i psychofizycznego ucznia, tak aby osiągnąć cel wychowawczy wymierzonej kary.

19. Informację o nałożonej karze, z wyjątkiem kary, o której mowa w ust. 3 pkt 4 i 5, usuwa się z dokumentacji przebiegu nauczania ucznia, a dane osobowe z nią związane podaje się trwałemu usunięciu lub anonimizacji po upływie 3 lat od dnia, w którym decyzja o wymierzeniu kary stała się ostateczna, o ile w tym czasie na ucznia nie nałożono kolejnej kary. W przypadku nałożenia kolejnej kary, termin trwałego usunięcia lub anonimizacji poprzedniej kary liczy się od nowa. Informację o karze usuwa się najpóźniej z dniem ukończenia przez ucznia danej szkoły lub placówki.

20. Przepisów ust. 2–19 nie stosuje się do uczniów klas I–III szkoły podstawowej oraz klas szkoły artystycznej realizującej kształcenie ogólne, których zakres nauczania odpowiada klasom I–III szkoły podstawowej.

21. Przepisów ust. 1–19 nie stosuje się:

- 1) do dzieci korzystających z wychowania przedszkolnego w oddziałach przedszkolnych w szkołach podstawowych;
- 2) w przypadku zastosowania wobec ucznia środka, o którym mowa w art. 4 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 978 i 1228).

Art. 42d. 1. Przy ministrze właściwym do spraw oświaty i wychowania działa Krajowy Rzecznik Praw Uczniowskich, zwany dalej „Krajowym Rzecznikiem”.

2. Krajowy Rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, oraz poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów.

3. Do zadań Krajowego Rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich, w tym w miejscu odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;

- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze co najmniej dwóch województw,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q, albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danej skargi.

Art. 42e. 1. Krajowy Rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia sprawy i konieczne do realizacji zadań ustawowych;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie, w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji; przepisy art. 10a i 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) stosuje się odpowiednio;
- 4) opracowywać i przedkładać ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania projekty aktów prawnych dotyczących zakresu jego działania, z wnioskiem o podjęcie prac legislacyjnych;
- 5) występować do właściwych organów z wnioskami o podjęcie inicjatywy ustawodawczej bądź o wydanie lub zmianę aktów prawnych dotyczących zakresu jego działania;

- 6) organizować lub wspierać mediację;
- 7) żądać uchylecia statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114;
- 8) wydać zalecenia dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8 – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw uczniowskich w tej szkole lub placówce; Krajowy Rzecznik wydaje zalecenia dyrektorowi szkoły lub placówki po ich uzgodnieniu z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1;
- 9) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę w tym zakresie:
 - a) między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42l, art. 42o i art. 42q,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi sejmikami województw, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 10) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarnie lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do Krajowego Rzecznika.

3. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 2 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) Krajowego Rzecznika o sposobie realizacji zaleceń;

2) organ sprawujący nadzór pedagogiczny i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

4. Jeżeli dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, nie zrealizował zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zgodnie z ust. 3, Krajowy Rzecznik może wystąpić do organu sprawującego nadzór pedagogiczny z wnioskiem o wydanie polecenia, o którym mowa w art. 56.

5. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, Krajowy Rzecznik, niezależnie od wydania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 8, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

6. Krajowy Rzecznik może wydawać wiążące polecenia wojewódzkiemu rzecznikowi praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l, w zakresie niezbędnym do realizacji zadań, o których mowa w art. 42d ust. 3 pkt 1–4.

7. W przypadku rozpatrywania skargi, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, lub wniosku, o którym mowa w art. 42f ust. 1, Krajowy Rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęciach dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

8. Krajowy Rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 6 i 9, we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

9. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 7, Krajowy Rzecznik zawiadamia o zamiarze ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

Art. 42f. 1. Krajowy Rzecznik podejmuje działania na wniosek lub w związku z przyjęciem skargi, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5. Krajowy Rzecznik może podejmować działania także z własnej inicjatywy.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, lub skarga, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, kierowane do Krajowego Rzecznika są wolne od opłat oraz nie wymagają zachowania szczególnej formy. Wniosek lub skarga zawiera oznaczenie wnioskodawcy i określenie przedmiotu sprawy, a w przypadku gdy sprawa dotyczy osoby trzeciej – także zgodę tej osoby. Krajowy Rzecznik na żądanie wnioskodawcy pisemnie potwierdza przyjęcie wniosku lub skargi.

3. Krajowy Rzecznik może odmówić ujawnienia danych osobowych wnioskodawcy, który złożył wniosek, o którym mowa w ust. 1, lub skargę, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, dotyczące naruszenia praw uczniowskich danej osoby, oraz osoby, której to naruszenie dotyczy, a także dokumentacji zgromadzonej w toku badania sprawy, w tym także wobec organów władzy publicznej, jeżeli uzna to za niezbędne dla ochrony wolności, praw i interesów jednostki. Krajowy Rzecznik odmawia ujawnienia tych danych i tej dokumentacji, jeżeli wnioskodawca lub osoba, której to naruszenie dotyczy, wyrazili sprzeciw wobec ujawnienia tych danych i tej dokumentacji.

4. Krajowy Rzecznik, po zapoznaniu się z wnioskiem, o którym mowa w ust. 1, lub skargą, o której mowa w art. 42d ust. 3 pkt 5, może:

- 1) podjąć sprawę i skorzystać z kompetencji, o których mowa w art. 42e ust. 1, 4, 5 i 7,
- 2) wskazać wnioskodawcy przysługujące mu środki działania,
- 3) przekazać sprawę według właściwości,
- 4) nie podjąć sprawy

– zawiadamiając o tym wnioskodawcę i osobę, której sprawa dotyczy; zawiadomienie zawiera uzasadnienie.

5. Wnioski, o których mowa w ust. 1, w zakresie przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych lub placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze jednego województwa, składa się do wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l. Dopuszcza się złożenie wniosku do Krajowego Rzecznika, z pominięciem wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, pod warunkiem wskazania we wniosku uzasadnionych powodów złożenia wniosku do Krajowego Rzecznika, z pominięciem wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich.

6. W sprawach nieuregulowanych w zakresie rozpatrywania skarg i wniosków przez Krajowego Rzecznika przepisy Działu VIII ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego oraz przepisy wydane na podstawie art. 226 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego stosuje się odpowiednio.

Art. 42g. 1. Krajowy Rzecznik może przetwarzać wszelkie informacje, w tym dane osobowe, niezbędne do realizacji swoich ustawowych zadań.

2. Krajowy Rzecznik może przetwarzać dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), wyłącznie wtedy, gdy jest to niezbędne do realizacji jego ustawowych zadań, w szczególności w celu przeciwdziałania dyskryminacji lub nierównemu traktowaniu w systemie oświaty, co stanowi ważny interes publiczny w rozumieniu art. 9 ust. 2 lit. g tego rozporządzenia.

3. Przetwarzając dane, o których mowa w ust. 2, Krajowy Rzecznik i upoważnieni pracownicy są obowiązani do stosowania szczególnych środków ochrony, polegających w szczególności na:

- 1) wdrożeniu kontroli dostępu do tych danych i ograniczeniu go wyłącznie do osób, dla których jest to niezbędne do wykonania obowiązków służbowych;
- 2) stosowaniu środków technicznych i organizacyjnych zabezpieczających dane, w tym szyfrowania lub pseudonimizacji, o ile nie uniemożliwi to realizacji zadań Krajowego Rzecznika;
- 3) prowadzeniu odrębnego rejestru czynności przetwarzania dla tych danych;
- 4) określeniu maksymalnego okresu przechowywania tych danych, który nie może być dłuższy niż jest to bezwzględnie konieczne do zakończenia sprawy, w związku z którą dane zostały zebrane;
- 5) zapewnieniu regularnych szkoleń osobom upoważnionym do przetwarzania tych danych.

Art. 42h. 1. Krajowy Rzecznik jest powoływany przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania spośród kandydatów wyłonionych w drodze otwartego i konkurencyjnego naboru.

2. Na stanowisko Krajowego Rzecznika może być powołana osoba, która spełnia łącznie następujące kryteria:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych i korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 4) nie była karana karą dyscyplinarną;
- 5) jest nieskazitelnego charakteru i wyróżnia się wysokim autorytetem ze względu na walory moralne i wrażliwość społeczną;
- 6) posiada tytuł zawodowy magistra, magistra inżyniera albo równorzędny;
- 7) posiada co najmniej pięcioletnie doświadczenie w działalności na rzecz uczniów i ich praw;
- 8) wyróżnia się znajomością przepisów prawa z zakresu oświaty i wychowania, w szczególności dotyczących praw uczniowskich i ich ochrony;
- 9) zna język obcy nowożytny na poziomie co najmniej B2 w skali globalnej biegłości językowej według „Common European Framework of Reference for Languages: learning, teaching, assessment (CEFR) – Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie (ESOKJ)”;
- 10) nie posiada przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na stanowisku kierowniczym.

3. W ramach naboru kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika przedstawia koncepcję realizacji zadań na stanowisku Krajowego Rzecznika.

4. Informację o naborze dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika ogłasza się przez umieszczenie ogłoszenia w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie urzędu obsługującego ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania oraz w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

5. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb przeprowadzania naboru na stanowisko Krajowego Rzecznika oraz skład i tryb pracy komisji konkursowej, sposób potwierdzania spełniania wymagań określonych w ust. 2 i 3, sposób wyłaniania kandydata, sposób sprawowania nadzoru nad prawidłowością postępowania konkursowego oraz tryb unieważnienia konkursu, uwzględniając co najmniej czternastodniowy termin na złożenie wymaganych

dokumentów, a także konieczność zapewnienia efektywności, sprawności i przejrzystości prac komisji.

Art. 42i. 1. Kadencja Krajowego Rzecznika trwa 4 lata.

2. Ta sama osoba może być Krajowym Rzecznikiem nie więcej niż dwie kadencje.

3. Kadencja Krajowego Rzecznika wygasa w przypadku:

- 1) złożenia rezygnacji;
- 2) śmierci;
- 3) odwołania.

4. Krajowego Rzecznika odwołuje minister właściwy do spraw oświaty i wychowania w przypadku:

- 1) utraty obywatelstwa polskiego lub pełnej zdolności do czynności prawnych;
- 2) prawomocnego skazania za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe lub ukarania karą dyscyplinarną;
- 3) orzeczenia przez lekarza medycyny pracy o istnieniu przeciwwskazań zdrowotnych do wykonywania pracy na zajmowanym stanowisku lub niezdolności do pełnienia obowiązków;
- 4) rażącego naruszenia przepisów prawa w związku z zajmowaniem stanowiska Krajowego Rzecznika;
- 5) nieprzedłożenia sprawozdania, o którym mowa w art. 42j ust. 3.

5. Informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 4, ogłasza się nie wcześniej niż 90 dni i nie później niż 30 dni przed upływem kadencji Krajowego Rzecznika. Po upływie kadencji Krajowy Rzecznik pełni obowiązki do dnia powołania nowego Krajowego Rzecznika.

6. W przypadku wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika zgodnie z ust. 3, informację o naborze, o której mowa w art. 42h ust. 4, ogłasza się w ciągu 15 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika, a nabór rozstrzyga się w terminie nie dłuższym niż 60 dni od dnia wygaśnięcia kadencji Krajowego Rzecznika.

Art. 42j. 1. Czas pracy Krajowego Rzecznika jest określony wymiarem jego zadań.

2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania sprawuje nadzór nad działalnością Krajowego Rzecznika.

3. Krajowy Rzecznik przedstawia ministrowi właściwemu do spraw oświaty i wychowania, w terminie 90 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego,

sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

Art. 42k. 1. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową Krajowego Rzecznika zapewnia urząd obsługujący ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

2. Wydatki związane z funkcjonowaniem Krajowego Rzecznika są ujmowane w ustawie budżetowej i pokrywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania.

Art. 42l. 1. Przy kuratorze oświaty działa wojewódzki rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „wojewódzkim rzecznikiem”.

2. Wojewódzki rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów tych szkół i placówek.

3. Do zadań wojewódzkiego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2, mających siedziby na obszarze województwa;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach podstawowych, szkołach ponadpodstawowych, szkołach artystycznych i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych i placówek, o których mowa w art. 2

- pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa, w działaniach, o których mowa w ust. 2;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wykonywanie jego poleceń, o których mowa w art. 42e ust. 6;
 - 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół podstawowych, szkół ponadpodstawowych, szkół artystycznych lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, mających siedziby na obszarze województwa,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do organów ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, albo gdy organy te uznały się za niewłaściwe do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana przez Krajowego Rzecznika zgodnie z art. 42f ust. 4 pkt 3 lub art. 42m ust. 7.

Art. 42m. 1. Wojewódzki rzecznik może:

- 1) zbadać, nawet bez uprzedzenia, każdą sprawę na miejscu, jeżeli jest to niezbędne do wyjaśnienia sprawy i konieczne do realizacji zadań ustawowych;
- 2) żądać od organów władzy publicznej, organizacji lub instytucji złożenia wyjaśnień, udzielenia informacji lub udostępnienia akt i dokumentów, w tym zawierających dane osobowe, niezbędnych do wyjaśnienia sprawy i w zakresie, w jakim jest to konieczne do realizacji zadań ustawowych, z wyłączeniem akt postępowań karnych;
- 3) przedstawić Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 4) zwrócić się do właściwych organów, organizacji lub instytucji o podjęcie działań na rzecz ucznia z zakresu ich kompetencji; przepisy art. 10a i 10b ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka stosuje się odpowiednio;
- 5) organizować lub wspierać mediację;
- 6) żądać uchylecia statutu szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze województwa, albo niektórych jego postanowień w trybie art. 114;
- 7) złożyć do kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – do specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1, wniosek

- o wydanie zaleceń dyrektorowi szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze województwa – w przypadku stwierdzenia naruszenia praw uczniowskich w tej szkole lub placówce;
- 8) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę w tym zakresie:
- a) między organami ochrony praw uczniowskich, o których mowa w art. 42o i art. 42q, działającymi na obszarze województwa,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowym sejmikiem województwa, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 9) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. W przypadku otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 7 dni od dnia otrzymania tych zaleceń może zgłosić wobec nich zastrzeżenia do organu sprawującego nadzór pedagogiczny.

3. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, w terminie 30 dni od dnia otrzymania zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, a w przypadku wniesienia zastrzeżeń zgodnie z ust. 2 – w terminie 30 dni od dnia otrzymania pisemnego zawiadomienia o nieuwzględnieniu zastrzeżeń, jest obowiązany powiadomić:

- 1) organ sprawujący nadzór pedagogiczny o sposobie realizacji zaleceń;
- 2) wojewódzkiego rzecznika i organ prowadzący szkołę lub placówkę o otrzymanych zaleceniach oraz o sposobie ich realizacji.

4. W razie stwierdzenia istotnych uchybień w działalności szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, wojewódzki rzecznik, niezależnie od wniosku o wydanie zaleceń, o których mowa w ust. 1 pkt 7, zawiadamia o stwierdzonych uchybieniach organ sprawujący nadzór pedagogiczny oraz organ prowadzący tę szkołę lub placówkę.

5. W celu zapewnienia sprawnego i efektywnego postępowania w zakresie rozpatrywania skargi lub wniosku Krajowy Rzecznik może zwrócić się do wojewódzkiego rzecznika o wykonanie określonych czynności w postępowaniu dotyczących szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, mającej siedzibę na obszarze działania tego wojewódzkiego rzecznika.

6. W przypadku rozpatrywania skargi lub wniosku wojewódzki rzecznik może ponadto:

- 1) brać udział w posiedzeniu rady szkoły lub placówki oraz rady pedagogicznej, po uprzednim powiadomieniu dyrektora szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8;
- 2) uczestniczyć, w charakterze obserwatora, w zajęciach dydaktycznych, wychowawczych, opiekuńczych i innych zajęciach organizowanych przez szkołę podstawową, szkołę ponadpodstawową, szkołę artystyczną lub placówkę, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

7. Przy rozpatrywaniu skargi lub wniosku w razie zaistnienia konfliktu interesów lub zaistnienia okoliczności, o których mowa w art. 24 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, wojewódzki rzecznik informuje o tym Krajowego Rzecznika, który sam rozpatruje taką skargę lub wniosek albo przekazuje je innemu wojewódzkiemu rzecznikowi do rozpatrzenia.

8. Wojewódzki rzecznik realizuje zadania, o których mowa w ust. 1 pkt 5 i 8, we współpracy z kuratorem oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – ze specjalistyczną jednostką nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

9. Przed podjęciem działań, o których mowa w ust. 6, wojewódzki rzecznik zawiadamia o planie ich podjęcia kuratora oświaty, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – specjalistyczną jednostkę nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1.

10. Do działalności wojewódzkiego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio.

Art. 42n. 1. Na stanowisko wojewódzkiego rzecznika może zostać powołana osoba, która:

- 1) spełnia wymagania określone w art. 42h ust. 2 pkt 1–6 oraz
- 2) jest nauczycielem mianowanym lub dyplomowanym posiadającym:

- a) ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania lub
 - b) co najmniej dwuletni staż pracy na stanowisku kierowniczym w szkole, placówce lub placówce doskonalenia nauczycieli, lub
 - c) co najmniej dwuletni staż pracy w urzędzie organu sprawującego nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami lub w urzędzie organu prowadzącego szkołę lub placówki na stanowisku związanym z organizacją pracy szkół i placówek, lub
- 3) jest nauczycielem akademickim posiadającym co najmniej pięcioletni staż pracy w uczelni i ukończone formy doskonalenia w zakresie administracji lub zarządzania.
2. Wojewódzki rzecznik jest powoływany przez Krajowego Rzecznika na wniosek kuratora oświaty.

3. Do wniosku, o którym mowa w ust. 2, dołącza się koncepcję realizowania zadań na stanowisku wojewódzkiego rzecznika, przygotowaną przez kandydata na wojewódzkiego rzecznika i przedłożoną kuratorowi oświaty.

4. W przypadku nieuwzględnienia wniosku, o którym mowa w ust. 2, przez Krajowego Rzecznika, kurator oświaty składa wniosek o powołanie innej osoby na stanowisko wojewódzkiego rzecznika w terminie 14 dni od dnia otrzymania zawiadomienia o nieuwzględnieniu wniosku. Przepis ust. 3 stosuje się.

5. Krajowy Rzecznik odwołuje wojewódzkiego rzecznika z własnej inicjatywy lub na wniosek kuratora oświaty. Krajowy Rzecznik może nie uwzględnić wniosku kuratora oświaty.

6. Krajowy Rzecznik sprawuje nadzór nad wojewódzkim rzecznikiem.

7. Wojewódzki rzecznik przedstawia Krajowemu Rzecznikowi i kuratorowi oświaty, w terminie 60 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

8. Obsługę merytoryczną, organizacyjno-prawną, techniczną i kancelaryjno-biurową wojewódzkiego rzecznika zapewnia kuratorium oświaty.

Art. 42o. 1. W gminie może działać gminny (miejski) rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „gminnym rzecznikiem”.

2. Stanowisko gminnego rzecznika może zostać utworzone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) z własnej inicjatywy albo na wniosek młodzieżowej rady gminy, jeżeli rada taka została utworzona. Wniosek młodzieżowej rady gminy o utworzenie stanowiska

gminnego rzecznika wójt (burmistrz, prezydent miasta) rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

3. Gminny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez gminę lub na których założenie gmina wydała zezwolenie, lub które gmina wpisała do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w tych szkołach i placówkach oraz poziomu świadomości na temat praw uczniowskich wśród uczniów tych szkół i placówek.

4. W powiecie może działać powiatowy rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „powiatowym rzecznikiem”.

5. Stanowisko powiatowego rzecznika może zostać utworzone przez starostę z własnej inicjatywy albo na wniosek młodzieżowej rady powiatu, jeżeli rada taka została utworzona. Wniosek młodzieżowej rady powiatu o utworzenie stanowiska powiatowego rzecznika starosta rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.

6. Powiatowy rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, prowadzonych przez powiat lub na których założenie powiat wydał zezwolenie, lub które powiat wpisał do ewidencji, o której mowa w art. 168 ust. 1, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich w tych szkołach i placówkach oraz poziomu świadomości na temat praw uczniowskich wśród uczniów tych szkół i placówek.

7. Gminy lub powiaty mogą, w drodze porozumienia, utworzyć jedno wspólne stanowisko odpowiednio gminnego lub powiatowego rzecznika. W przypadku porozumienia zawartego przez gminę i powiat, tworzy się stanowisko powiatowego rzecznika, do którego właściwości należą szkoły i placówki, wymienione w ust. 3 i 6.

8. Do zadań gminnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 3, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 3, i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami

- praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w tych szkołach i placówkach;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
 - 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 3;
 - 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;
 - 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 3,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy rzecznik ten uznał się za niewłaściwego do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie z art. 42f ust. 4 pkt 3.

9. Do zadań powiatowego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 6, a także w miejscach odbywania praktycznej nauki zawodu organizowanej przez szkołę lub odbywanej na podstawie umowy o praktyczną naukę zawodu, o której mowa w art. 120 ust. 2;
- 2) koordynacja działań w zakresie zwiększania poziomu przestrzegania praw uczniowskich w szkołach i placówkach, o których mowa w ust. 6, i podnoszenia świadomości na temat tych praw oraz współpracy między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w tych szkołach i placówkach;
- 3) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 4) wspieranie członków społeczności szkolnych w działaniach, o których mowa w ust. 6;
- 5) współpraca z Krajowym Rzecznikiem i wojewódzkim rzecznikiem w zakresie, o którym mowa w pkt 2–4;

- 6) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkół i placówek, o których mowa w ust. 6,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w uzasadnionych przypadkach, gdy nie jest możliwe lub celowe złożenie skargi do szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q, albo gdy rzecznik ten uznał się za niewłaściwego do rozpatrzenia danej skargi, a także gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie z art. 42f ust. 4 pkt 3.

Art. 42p. 1. Gminny rzecznik i powiatowy rzecznik może:

- 1) zwrócić się do:
 - a) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu indywidualnego wnioskodawcy lub osoby trzeciej; w uzasadnionych przypadkach gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik może zwrócić się z wnioskiem o zbadanie tej sprawy do Krajowego Rzecznika,
 - b) właściwego terytorialnie wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika z wnioskiem o zbadanie sprawy dotyczącej interesu publicznego;
- 2) przedstawić właściwemu terytorialnie wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 3) organizować lub wspierać mediację;
- 4) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich, a także współpracę w tym zakresie:
 - a) między szkolnymi rzecznikami praw uczniowskich, o których mowa w art. 42q, działającymi w szkołach i placówkach, o których mowa w art. 42o ust. 3 lub 6,
 - b) z innymi instytucjami państwowymi i samorządowymi, młodzieżowymi radami powiatów, młodzieżowymi radami gmin i organizacjami społecznymi;
- 5) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Do działalności gminnego rzecznika i powiatowego rzecznika przepisy art. 42f i 42g stosuje się odpowiednio.

3. Gminny rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta), w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

4. Powiatowy rzecznik przedstawia wojewódzkiemu rzecznikowi i zarządowi powiatu, w terminie 30 dni od dnia zakończenia roku kalendarzowego, sprawozdanie ze swojej działalności w poprzednim roku kalendarzowym. Sprawozdanie podaje się również do wiadomości publicznej.

5. Z gminnym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje wójt (burmistrz, prezydent miasta).

6. Z powiatowym rzecznikiem stosunek pracy nawiązuje starosta.

7. Status prawny osoby powołanej na stanowisko gminnego rzecznika albo powiatowego rzecznika określają przepisy o pracownikach samorządowych.

Art. 42q. 1. W szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, działa szkolny rzecznik praw uczniowskich, zwany dalej „szkolnym rzecznikiem”. W placówkach, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, szkolny rzecznik może być określany jako „rzecznik praw uczniowskich w placówce”.

2. Szkolny rzecznik stoi na straży przestrzegania praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa, i podejmuje działania mające na celu zwiększenie poziomu przestrzegania praw uczniowskich i poziomu świadomości na temat tych praw wśród uczniów danej szkoły lub placówki.

3. W zespole szkół lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, w których zgodnie ze statutem działa jeden samorząd uczniowski, działa jeden szkolny rzecznik dla szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu.

4. Do zadań szkolnego rzecznika należy:

- 1) monitorowanie stanu przestrzegania praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa;
- 2) upowszechnianie wiedzy na temat praw i obowiązków uczniowskich oraz współpraca w tym zakresie z organami szkoły lub placówki, w której działa;
- 3) wspieranie członków społeczności szkolnej w działaniach, o których mowa w ust. 2;

- 4) współpraca z Krajowym Rzecznikiem oraz właściwymi terytorialnie wojewódzkim rzecznikiem i właściwym gminnym rzecznikiem albo powiatowym rzecznikiem – jeżeli został powołany, w zakresie, o którym mowa w pkt 2 i 3;
- 5) przyjmowanie i rozpatrywanie skarg dotyczących naruszenia praw uczniowskich składanych w interesie:
 - a) publicznym, w szczególności w sprawach związanych z działalnością szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik,
 - b) indywidualnym lub na rzecz osoby trzeciej, za jej zgodą – w przypadku, gdy skarga dotyczy naruszenia praw uczniowskich w szkole lub placówce, w której działa szkolny rzecznik, albo gdy skarga została przekazana zgodnie z właściwością przez inny organ ochrony praw uczniowskich na podstawie art. 42f ust. 4 pkt 3;
- 6) umożliwienie anonimowej formy kontaktu uczniów szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, ze szkolnym rzecznikiem oraz upowszechnienie informacji o tej formie kontaktu przez zamieszczenie jej na stronie internetowej tej szkoły lub placówki lub w inny sposób zwyczajowo przyjęty w tej szkole lub placówce.

Art. 42r. 1. Szkolny rzecznik może:

- 1) zbadać sprawę dotyczącą szkoły lub placówki, w której działa, lub zwrócić się o zbadanie sprawy, zgodnie z właściwością do wojewódzkiego rzecznika lub Krajowego Rzecznika, a także do gminnego rzecznika albo powiatowego rzecznika – jeżeli został powołany;
- 2) przedstawić Krajowemu Rzecznikowi lub wojewódzkiemu rzecznikowi, a także gminnemu rzecznikowi lub powiatowemu rzecznikowi – jeżeli został powołany, wniosek lub opinię w każdej sprawie objętej zakresem jego działania;
- 3) zwrócić się do dyrektora szkoły lub placówki lub do nauczyciela zajmującego inne stanowisko kierownicze w tej szkole lub placówce, lub do organu sprawującego nadzór pedagogiczny lub organu prowadzącego szkołę lub placówkę o podjęcie działań na rzecz ucznia lub jego praw z zakresu ich kompetencji;
- 4) organizować lub wspierać mediację;
- 5) organizować i prowadzić działalność analityczno-badawczą, edukacyjną i informacyjną na temat praw i obowiązków uczniowskich;
- 6) organizować i prowadzić dyżury umożliwiające uzyskanie informacji w zakresie ochrony praw uczniowskich oraz pomocy w przypadku indywidualnych naruszeń

tych praw; dyżury mogą być organizowane i prowadzone stacjonarne lub z wykorzystaniem środków komunikacji na odległość.

2. Do działalności szkolnego rzecznika przepisy art. 42f i art. 42g stosuje się odpowiednio. Wnioski, o których mowa w art. 42f ust. 1, mogą być ponadto wnoszone do szkolnego rzecznika w sposób anonimowy, z uwzględnieniem art. 42q ust. 4 pkt 6.

3. Wnioski w zakresie przestrzegania praw uczniowskich w szkole podstawowej, szkole ponadpodstawowej, szkole artystycznej lub placówce, o której mowa w art. 2 pkt 3–8, i skargi w zakresie naruszeń praw uczniowskich ucznia tej szkoły lub placówki, składa się do szkolnego rzecznika, działającego w tej szkole lub placówce. Dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do właściwego wojewódzkiego rzecznika, pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku do wojewódzkiego rzecznika, z pominięciem szkolnego rzecznika. Jeżeli został powołany gminny rzecznik lub powiatowy rzecznik, którego właściwości podlega ta szkoła lub placówka, dopuszcza się złożenie wniosku lub skargi do tego rzecznika albo do wojewódzkiego rzecznika, z pominięciem szkolnego rzecznika, pod warunkiem wskazania we wniosku lub skardze uzasadnionych powodów złożenia wniosku z pominięciem szkolnego rzecznika.

4. Pracownik szkoły lub placówki zgłaszający naruszenie praw uczniowskich korzysta z ochrony, z jakiej korzystają sygnaliści w rozumieniu ustawy z dnia 14 czerwca 2024 r. o ochronie sygnalistów (Dz. U. poz. 928). Z takiej samej ochrony korzysta szkolny rzecznik przy wykonywaniu swoich obowiązków, a także zgłaszający naruszenie uczeń lub jego rodzic.

Art. 42s. 1. Szkolnym rzecznikiem jest opiekun samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c.

2. W szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w których opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolny rzecznik jest wybierany przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.

3. Szczegółowe zasady działania szkolnego rzecznika oraz tryb jego wyboru i odwołania w szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego, lub w przypadku gdy opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a–2c, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko

kierownicze w szkole lub placówce, określa statut szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej, szkoły artystycznej lub placówki, o której mowa w art. 2 pkt 3–8.

4. Działalność szkolnego rzecznika może wspomagać co najmniej jeden uczeń szkoły lub placówki, w której działa szkolny rzecznik, jeżeli zostało to przewidziane w statucie tej szkoły lub placówki. Statut szkoły lub placówki może określać ponadto szczegółowe zadania tego ucznia oraz tryb jego wyboru i odwołania. Wniosek samorządu uczniowskiego o ustanowienie stanowiska ucznia wspomagającego działalność szkolnego rzecznika dyrektor szkoły lub placówki rozpatruje w terminie nie dłuższym niż 2 miesiące od dnia jego złożenia.”;

4) w art. 68 ust. 2–3a otrzymują brzmienie:

„2. Dyrektor szkoły lub placówki skreśla, w drodze decyzji, ucznia z listy uczniów:

- 1) z powodu wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 5;
- 2) w przypadkach, o których mowa w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty.

3. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności w razie wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 4, uczeń objęty obowiązkiem szkolnym, na wniosek dyrektora szkoły lub placówki, może zostać przeniesiony przez kuratora oświaty do innej szkoły lub placówki.

3a. W przypadku ucznia szkoły artystycznej, w której uczeń ten realizuje obowiązek szkolny, dyrektor szkoły artystycznej może skreślić ucznia z listy uczniów, w drodze decyzji, po uzyskaniu pozytywnej opinii specjalistycznej jednostki nadzoru, o której mowa w art. 53 ust. 1:

- 1) z powodu wymierzenia kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 pkt 5;
- 2) w przypadkach, o których mowa w rozdziale 3a ustawy o systemie oświaty.”;

5) w art. 80:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. W szkołach i placówkach działają rady szkół i placówek.”,

b) uchyla się ust. 1a,

c) po ust. 1a dodaje się ust. 1b i 1c w brzmieniu:

„1b. W szkołach artystycznych realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne, placówkach artystycznych oraz placówkach zapewniających opiekę i wychowanie uczniom szkół artystycznych w okresie pobierania nauki poza miejscem stałego zamieszkania mogą działać rady szkół lub placówek.

- 1c. W przypadku szkół i placówek, o których mowa w ust. 1b, dyrektor szkoły lub placówki może organizować powstanie rady szkoły lub placówki z własnej inicjatywy albo na wniosek rady rodziców lub samorządu uczniowskiego.”,
- d) w ust. 2 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) rozpatruje odwołania, o których mowa w art. 42c ust. 12.”;
- 6) w art. 81:
- a) w ust. 5 po wyrazie „Rada” dodaje się wyrazy „szkoły lub placówki”,
- b) ust. 10 otrzymuje brzmienie:
„10. W posiedzeniach rady szkoły lub placówki mogą brać udział, z głosem doradczym, dyrektor szkoły lub placówki, szkolny rzecznik oraz przedstawiciel organu prowadzącego szkołę lub placówkę.”,
- c) uchyla się ust. 13,
- d) w ust. 14 skreśla się wyrazy „i ust. 13”,
- e) w ust. 15 wyrazy „ust. 1, 9 i 13” zastępuje się wyrazami „ust. 1 i 9”;
- 7) w art. 83 ust. 6 otrzymuje brzmienie:
„6. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, a w przypadku szkół i placówek artystycznych – minister właściwy do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się rad rodziców, uwzględniając organizację szkoły lub placówki lub brak możliwości bezpośredniego uczestniczenia w ich działalności reprezentacji rodziców.”;
- 8) w art. 85:
- a) po ust. 2 dodaje się ust. 2a–2c w brzmieniu:
„2a. W celu wspierania działań samorządu w szkole lub placówce działa opiekun samorządu.
2b. Opiekunem samorządu może być nauczyciel danej szkoły lub placówki, wybrany przez uczniów bezwzględną większością głosów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym, po wyrażeniu przez niego zgody na wybór.
2c. W zespole szkół lub placówek, o których mowa w art. 2 pkt 3–8, w których zgodnie ze statutem działa jeden samorząd szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu, działa jeden opiekun samorządu szkół lub placówek wchodzących w skład tego zespołu.”,
- b) w ust. 3 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„Zasady wybierania i działania organów samorządu oraz zasady wybierania i odwoływania opiekuna samorządu określa regulamin uchwalany przez ogół uczniów w głosowaniu równym, tajnym i powszechnym.”,

c) ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Samorząd może:

- 1) przedstawiać radzie szkoły lub placówki, radzie pedagogicznej, radzie rodziców oraz dyrektorowi wnioski i opinie we wszystkich sprawach szkoły lub placówki, lub członków społeczności szkolnej, a w sprawach dotyczących praw i wolności uczniowskich, o których mowa w art. 42a, i obowiązków uczniowskich, o których mowa w art. 42b – także szkolnemu rzecznikowi, gminnemu rzecznikowi, powiatowemu rzecznikowi, wojewódzkiemu rzecznikowi lub Krajowemu Rzecznikowi;
- 2) prowadzić działalność kulturalną, w tym wydawniczą, oświatową, sportową oraz rozrywkową, zgodnie z potrzebami uczniów i możliwościami organizacyjnymi szkoły lub placówki, w porozumieniu z dyrektorem szkoły lub placówki.”,

d) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania określi, w drodze rozporządzenia, typy i rodzaje szkół oraz rodzaje placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego ze względu na konieczność stosowania w szkole lub placówce specjalnej organizacji nauki i metod pracy, a także ze względów wychowawczych, opiekuńczych i resocjalizacyjnych.”;

9) art. 87 otrzymuje brzmienie:

„Art. 87. Przepisy art. 83 oraz art. 84 ust. 1–4, 6 i 7 nie dotyczą szkół i placówek publicznych prowadzonych przez osoby prawne inne niż jednostki samorządu terytorialnego lub przez osoby fizyczne oraz szkół i placówek niepublicznych.”;

10) w art. 98 w ust. 1:

a) pkt 17 otrzymuje brzmienie:

„17) prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w art. 42a ust. 1 i 2, szczegółowy sposób realizacji obowiązków, o których mowa w art. 42b pkt 5, 6 i 8, zasady upowszechniania wśród uczniów wiedzy o ich prawach, wolnościach i obowiązkach, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw i wolności uczniowskich do organu szkoły lub placówki;”,

- b) uchyla się pkt 19;
- 11) uchyla się art. 99;
- 12) w art. 100:
 - a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor szkoły podstawowej, szkoły ponadpodstawowej oraz szkoły artystycznej może z własnej inicjatywy lub na wniosek:

 - 1) rady szkoły, po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - 2) rady rodziców, za zgodą rady szkoły i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - 3) rady pedagogicznej, za zgodą rady szkoły i po zasięgnięciu opinii samorządu uczniowskiego,
 - 4) samorządu uczniowskiego, za zgodą rady szkoły

– wprowadzić obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju.”,
 - b) ust. 3 i 4 otrzymują brzmienie:

„3. Wzór jednolitego stroju, o którym mowa w ust. 1, ustala dyrektor szkoły w uzgodnieniu z radą rodziców i samorządem uczniowskim.

4. Dyrektor szkoły, w której wprowadzono obowiązek noszenia przez uczniów jednolitego stroju, może, w uzgodnieniu z radą szkoły, określić sytuacje, w których przebywanie ucznia na terenie szkoły nie wymaga noszenia przez niego jednolitego stroju.”,
 - c) uchyla się ust. 6;
- 13) w art. 172 w ust. 2 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) prawa i obowiązki pracowników, prawa i wolności uczniowskie inne niż wymienione w art. 42a ust. 1 i 2, szczegółowy sposób realizacji obowiązków, o których mowa w art. 42b pkt 5, 6 i 8, zasady upowszechniania wśród uczniów wiedzy o ich prawach, wolnościach i obowiązkach, przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły lub placówki, inne niż wymienione w art. 42c ust. 3 pkt 5, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw i wolności uczniowskich do organu szkoły lub placówki;”.

Art. 2. W ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2025 r. poz. 881 i 1019) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 44b:

- a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”,
 - b) w ust. 5 pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”,
 - c) w ust. 6:
 - w pkt 4 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,
 - pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazania tych informacji jego rodzicom.”,
 - d) w ust. 8 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

„4) w przypadku gdy w oddziale uczą się uczniowie pełnoletni – możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5 pkt 5, ust. 6 pkt 7, art. 44e ust. 2 i 4 oraz art. 44g ust. 1.”,
 - e) po ust. 8 dodaje się ust. 8a w brzmieniu:

„8a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 8 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły lub placówki w formie pisemnej. Dyrektor szkoły lub placówki przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania sprzeciwu.”;
- 2) w art. 44e:
- a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom.”,
 - b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom.”,

c) w ust. 5:

– wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”,

– w pkt 1 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,

– część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom”;

3) w art. 44g ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

4) w art. 44k:

a) w ust. 1 wyrazy „połowę czasu przeznaczanego na te zajęcia” zastąpić wyrazami „25 % czasu przeznaczanego na te zajęcia”,

b) uchyla się ust. 3,

c) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Uczeń jest nieklasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli nieusprawiedliwiona nieobecność ucznia na tych zajęciach przekroczyła 25 % czasu przeznaczanego na te zajęcia w okresie, za który jest przeprowadzana klasyfikacja.”;

5) w art. 44l:

a) w ust. 1 wyrazy „art. 44k ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44k ust. 2”,

b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

6) w art. 44n:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice, mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”;

b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami.”;

7) w art. 44zd:

a) ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Ocenianie zachowania ucznia polega na rozpoznawaniu przez wychowawcę oddziału, nauczycieli oraz uczniów danego oddziału stopnia respektowania przez ucznia zasad współżycia społecznego i norm etycznych oraz obowiązków uczniowskich.”;

b) w ust. 5a pkt 5 otrzymuje brzmienie:

„5) dostarczanie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec dostarczania tych informacji jego rodzicom;”;

c) w ust. 5b pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) ustalanie warunków i sposobu przekazywania rodzicom informacji o postępach i trudnościach w nauce i zachowaniu ucznia oraz o szczególnych uzdolnieniach ucznia, z tym że uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec przekazywania tych informacji jego rodzicom.”;

d) w ust. 6 w pkt 3 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 4 w brzmieniu:

- „4) w przypadku gdy w oddziale szkoły innej niż artystyczna szkoła policealna uczą się uczniowie pełnoletni – możliwości wyrażenia sprzeciwu przez uczniów pełnoletnich wobec udostępniania ich rodzicom informacji, o których mowa w ust. 5a pkt 5, ust. 5b pkt 7, art. 44zda ust. 2 i 4 oraz art. 44zf ust. 1.”,
- e) po ust. 6 dodaje się ust. 6a w brzmieniu:
- „6a. Sprzeciw, o którym mowa w ust. 6 pkt 4, uczeń pełnoletni składa dyrektorowi szkoły artystycznej w formie pisemnej. Dyrektor szkoły artystycznej przestaje udostępniać rodzicom informacje objęte sprzeciwem niezwłocznie, nie później niż w terminie 3 dni od dnia otrzymania sprzeciwu.”;
- 8) w art. 44zda:
- a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:
- „2. Oceny są jawne dla ucznia i jego rodziców. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec ujawniania ocen jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej oceny są jawne dla ucznia.”,
- b) ust. 4 otrzymuje brzmienie:
- „4. Sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi i jego rodzicom. Uczeń pełnoletni może wyrazić sprzeciw wobec udostępniania tych prac jego rodzicom. W artystycznej szkole policealnej sprawdzone i ocenione pisemne prace ucznia są udostępniane uczniowi.”,
- c) w ust. 5:
- wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Na wniosek ucznia, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także na wniosek jego rodziców, dokumentacja dotycząca:”,
 - w pkt 1 wyrazy „art. 44zia ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44zia ust. 2”,
 - część wspólna otrzymuje brzmienie:

„– jest udostępniana do wglądu uczniowi, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzicom”;
- 9) w art. 44zf ust. 1 otrzymuje brzmienie:
- „1. Przed rocznym klasyfikacyjnym zebraniem rady pedagogicznej nauczyciele prowadzący poszczególne zajęcia edukacyjne oraz wychowawca oddziału informują ucznia i jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania, w terminie i formie określonych w statucie szkoły artystycznej. Uczeń pełnoletni może

wyrazić sprzeciw wobec informowania jego rodziców o przewidywanych dla niego rocznych ocenach klasyfikacyjnych z zajęć edukacyjnych i przewidywanej rocznej ocenie klasyfikacyjnej zachowania.”;

10) w art. 44zia:

- a) w ust. 1 wyrazy „połowę czasu przeznaczanego na te zajęcia” zastąpić wyrazami „25 % czasu przeznaczanego na te zajęcia”,
- b) uchyla się ust. 3,
- c) dodaje się ust. 4 w brzmieniu:

„4. Uczeń szkoły artystycznej jest nieklasyfikowany z jednego, kilku albo wszystkich zajęć edukacyjnych, jeżeli nieusprawiedliwiona nieobecność ucznia na tych zajęciach przekroczyła 25 % czasu przeznaczanego na te zajęcia w okresie lub semestrze, za który jest przeprowadzana klasyfikacja.”;

11) w art. 44zib:

- a) w ust. 1 wyrazy „art. 44zia ust. 2 i 3” zastępuje się wyrazami „art. 44zia ust. 2”,
- b) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Egzamin klasyfikacyjny przeprowadza się nie później niż w dniu poprzedzającym dzień zakończenia rocznych, a w artystycznej szkole policealnej – semestralnych, zajęć dydaktyczno-wychowawczych. Termin egzaminu klasyfikacyjnego uzgadnia się z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – z uczniem.”;

12) w art. 44zla:

- a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Uczeń, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także jego rodzice, mogą zgłosić zastrzeżenia do dyrektora szkoły artystycznej, jeżeli uznają, że roczna ocena klasyfikacyjna z zajęć edukacyjnych lub roczna ocena klasyfikacyjna zachowania zostały ustalone niezgodnie z przepisami dotyczącymi trybu ustalania tych ocen.”,

- b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Uczeń, który z przyczyn usprawiedliwionych nie przystąpił do sprawdzianu, o którym mowa w ust. 4 pkt 1, w wyznaczonym terminie, może przystąpić do niego w dodatkowym terminie wyznaczonym przez dyrektora szkoły artystycznej w uzgodnieniu z uczniem, a w przypadku niepełnoletniego ucznia – także z jego rodzicami, a w artystycznej szkole policealnej – w uzgodnieniu z uczniem.”.

Art. 3. W ustawie z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2024 r. poz. 1264) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 1 po ust. 2b dodaje się ust. 2c w brzmieniu:
„2c. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”;
- 2) w art. 9 po pkt 2b dodaje się pkt 2c w brzmieniu:
„2c) na wniosek Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”.

Art. 4. W ustawie z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r. poz. 292) po art. 11a dodaje się art. 11b w brzmieniu:

„Art. 11b. W sprawach uczniów Rzecznik współpracuje z Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2025 r. poz. 1338) w art. 41² wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w ust. 1 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:
„2a) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich albo jego przedstawiciela;”;
- 2) w ust. 3 pkt 1 otrzymuje brzmienie:
„1) wskazanych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznika Praw Dziecka, Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i Prezesa Rady Ministrów;”.

Art. 6. W ustawie z dnia 21 listopada 2008 r. o służbie cywilnej (Dz. U. z 2024 r. poz. 409 oraz z 2025 r. poz. 620) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 52 w pkt 5 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 6 w brzmieniu:
„6) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich.”;
- 2) w art. 53 ust. 2 otrzymuje brzmienie:
„2. Stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5 i 6, mogą zajmować osoby, które spełniają wymagania określone w odrębnych przepisach.”;
- 3) w art. 53a:
 - a) ust. 4a otrzymuje brzmienie:
„4a. Osoby na stanowiska, o których mowa w art. 52 pkt 5 i 6, powołuje i odwołuje się według odrębnych przepisów.”;
 - b) ust. 6 otrzymuje brzmienie:

„6. Urzędnikowi służby cywilnej oraz pracownikowi służby cywilnej powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 2–6, dyrektor generalny urzędu, w którym jest on zatrudniony, udziela urlopu bezpłatnego na czas powołania.”,

c) ust. 8 otrzymuje brzmienie:

„8. Dyrektorowi generalnemu powołanemu na stanowisko, o którym mowa w art. 52 pkt 1–4 lub 6 urlopu bezpłatnego udziela kierownik urzędu, w którym jest on dotychczas zatrudniony.”;

4) po art. 77 dodaje się art. 77a w brzmieniu:

„Art. 77a. Przepisów art. 77 nie stosuje się do członków korpusu służby cywilnej, o których mowa w art. 52 pkt 6.”;

5) w art. 97 w ust. 8a wyrazy „z wyłączeniem dyrektora generalnego urzędu i kierownika urzędu” zastępuje się wyrazami „z wyłączeniem dyrektora generalnego urzędu, kierownika urzędu, Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich i wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich”.

Art. 7. W ustawie z dnia 9 czerwca 2022 r. o wspieraniu i resocjalizacji nieletnich (Dz. U. z 2024 r. poz. 978 i 1228) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 4 ust. 4 otrzymuje brzmienie:

„4. W przypadku gdy nieletni wykazuje przejawy demoralizacji lub dopuścił się czynu karalnego na terenie szkoły lub w związku z realizacją obowiązku szkolnego lub obowiązku nauki, dyrektor tej szkoły może, za zgodą rodziców albo opiekuna nieletniego oraz nieletniego, zastosować, jeżeli jest to wystarczające, środek oddziaływania wychowawczego w postaci pouczenia, ostrzeżenia ustnego albo ostrzeżenia na piśmie, przeproszenia pokrzywdzonego, przywrócenia stanu poprzedniego lub wykonania określonych prac porządkowych na rzecz szkoły. Zastosowanie środka oddziaływania wychowawczego wyłącza zastosowanie kary, o której mowa w art. 42c ust. 3 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2025 r. poz. 1043 i 1160). Przepisu nie stosuje się w przypadku, gdy nieletni dopuścił się czynu zabronionego wyczerpującego znamiona przestępstwa ściganego z urzędu lub przestępstwa skarbowego.”;

2) w art. 115 w ust. 3 po wyrazach „Rzecznikiem Praw Pacjenta,” dodaje się wyrazy „Krajowym Rzecznikiem Praw Uczniowskich,”;

3) w art. 353 w ust. 1 po pkt 6 dodaje się pkt 6a w brzmieniu:

„6a) Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich;”.

Art. 8. 1. Tworzy się Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Pierwszy nabór dla kandydatów na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42h ustawy zmienianej w art. 1, ogłasza się w terminie 30 dni od dnia wejścia w życie przepisów art. 42d–42k ustawy zmienianej w art. 1. Do naboru stosuje się przepisy art. 42h ustawy zmienianej w art. 1 i przepisy wydane na podstawie art. 42h ust. 5 tej ustawy.

3. Jeżeli w wyniku naboru, o którym mowa w ust. 2, nie zostanie wyłoniony kandydat na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, kolejnego naboru nie przeprowadza się. W tym przypadku minister właściwy do spraw oświaty i wychowania powołuje na stanowisko Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, osobę spełniającą wymagania, o których mowa w art. 42h ust. 2 ustawy zmienianej w art. 1. Przepis art. 42h ust. 3 stosuje się odpowiednio.

Art. 9. 1. Tworzy się wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. Kurator oświaty składa do Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich, o którym mowa w art. 42d ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wniosek o powołanie wojewódzkiego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42l ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w terminie 30 dni od dnia powołania pierwszego Krajowego Rzecznika Praw Uczniowskich zgodnie z art. 8.

Art. 10. 1. Tworzy się szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

2. W szkołach i placówkach, w których przed dniem 1 września 2026 r. nie wybrano opiekuna samorządu uczniowskiego, opiekuna samorządu uczniowskiego wybiera się zgodnie z przepisami art. 85 ust. 2a–3 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie później niż do dnia 31 października 2026 r. Z dniem wyboru opiekun samorządu uczniowskiego staje się szkolnym rzecznikiem praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

3. Jeżeli w szkole lub placówce przed dniem 1 września 2026 r. wybrano opiekuna samorządu uczniowskiego, opiekun ten z dniem 1 września 2026 r. staje się opiekunem

samorządu uczniowskiego, o którym mowa w 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, i szkolnym rzecznikiem praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1.

4. W szkołach i placówkach, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego lub w których opiekunem samorządu uczniowskiego, o którym mowa w art. 85 ust. 2a ustawy zmienianej w art. 1, jest dyrektor lub nauczyciel zajmujący inne stanowisko kierownicze w szkole lub placówce, szkolnego rzecznika praw uczniowskich, o którym mowa w art. 42q ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, wybiera się nie później niż do dnia 31 października 2026 r. Przepisy art. 42s ust. 2 i 3 ustawy zmienianej w art. 1 stosuje się.

Art. 11. Przepisy art. 42d ust. 3 pkt 2 i pkt 5 lit. b, art. 42l ust. 3 pkt 2 i pkt 6 lit. b, art. 42m pkt 8 lit. a i art. 42o ust. 8 pkt 2 i pkt 6 lit. b oraz ust. 9 pkt 2 i pkt 6 lit. b ustawy zmienianej w art. 1, w zakresie dotyczącym art. 42q ustawy zmienianej w art. 1, stosuje się od dnia 1 września 2026 r.

Art. 12. 1. Szkoły i placówki dostosują statuty do zmian wynikających z niniejszej ustawy w terminie do dnia 31 października 2026 r., z tym że w zakresie zmian, o których mowa w art. 80 i art. 81 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą – w terminie do dnia 31 października 2028 r.

2. Obowiązek noszenia przez uczniów na terenie szkoły jednolitego stroju, wprowadzony przed dniem 1 września 2026 r. zgodnie z art. 100 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, oraz wzór tego stroju, ustalony przed dniem 1 września 2026 r., zgodnie z art. 100 ust. 3 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym, pozostają w mocy.

Art. 13. Do spraw dotyczących skreślenia ucznia z listy uczniów lub przeniesienia ucznia do innej szkoły, wszczętych i niezakończonych przed dniem 1 września 2026 r., stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 14. 1. Maksymalny limit wydatków z budżetu państwa przeznaczonych na wykonywanie zadań wynikających z niniejszej ustawy wynosi w roku:

- 1) 2026 – 4,41 mln zł;
- 2) 2027 – 4,52 mln zł;
- 3) 2028 – 4,63 mln zł;
- 4) 2029 – 4,75 mln zł;
- 5) 2030 – 4,87 mln zł;
- 6) 2031 – 4,99 mln zł;

- 7) 2032 – 5,11 mln zł;
- 8) 2033 – 5,24 mln zł;
- 9) 2034 – 5,37 mln zł;
- 10) 2035 – 5,51 mln zł.

2. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania monitoruje wykorzystanie limitu wydatków, o którym mowa w ust. 1, oraz wdraża mechanizmy korygujące, o których mowa w ust. 3.

3. W przypadku przekroczenia lub zagrożenia przekroczeniem przyjętego na dany rok budżetowy maksymalnego limitu wydatków określonego w ust. 1 stosuje się mechanizm korygujący polegający na ograniczeniu wydatków na wykonywanie zadań określonych w ust. 1.

4. W przypadku gdy wysokość wydatków w poszczególnych miesiącach jest zgodna z planem finansowym, przepisu ust. 3 nie stosuje się.

Art. 15. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych odpowiednio na podstawie art. 83 ust. 6 i art. 85 ust. 8 ustawy zmienianej w art. 1, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, nie dłużej jednak niż przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 16. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 września 2026 r., z wyjątkiem:

- 1) art. 1 pkt 3 w zakresie art. 42d–42p, art. 3–6, art. 7 pkt 2 i 3, art. 8, art. 9, art. 11 i art. 14, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia;
- 2) art. 1 pkt 5 lit. a–c, pkt 6 lit. c–e i pkt 12 lit. b w zakresie art. 100 ust. 4, które wchodzi w życie z dniem 1 września 2028 r.

Za zgodność pod względem
prawnym, legislacyjnym i redakcyjnym

Andrzej Barański

Dyrektor

/ – podpisano cyfrowo/